

Barraca de pedra seca de planta circular

Carme

Ubicació

Comarca: Anoia
Lloc/Adreça: Camí a Collbàs
Emplaçament Al peu de l'antic camí de Carme a Collbàs, al mig d'un camp de conreu

Coordenades:

Latitud: 41.54368
Longitud: 1.61273
UTM Est (X): 384291
UTM Nord (Y): 4600043

Classificació

Número de fitxa 08048 - 29
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Contemporani Popular
Segle XIX
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Accés Fàcil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Privada
Titular: 08047A00100020
Autoria de la fitxa Jordina Sales Carbonell; Natalia Salazar Ortiz
Data de registre de la fitxa: dl., 03/05/2010 - 02:00

Descripció

Les petites barraques que es documenten a Carme estan totes bastides seguint la tècnica de la pedra seca. Aquest mètode constructiu es troba definit per estructures fetes a base de pedres d'unes dimensions que poden ser aixecades per un home sol i que es munten una sobre l'altre, sense l'ajut de cap material d'unió, com pot ser l'argamassa, el fang, la calç o el ciment. Per consolidar i afavorir la unió d'unes pedres amb altres, a cops de mall o d'un martell jueu, s'introduïen a les juntes pedres més petites a pressió, que feien de falques, aconseguint d'aquesta forma la més completa immobilitat. Aquestes pedres solen ser originàries de l'entorn més proper, donat que la construcció de les barraques està estretament lligada amb la necessitat de deslliurar el camp de les pedres superficials que hi impedeixen el cultiu.

Tot i que totes les barraques documentades dins del terme municipal de Carme són d'un sol cos i amb coberta de falsa volta folrada exteriorment de terra, no totes presenten el mateix tipus de planta exterior. Una de les tipologies documentades són les barraques de planta circular o derivades (plantes ovalades, semicirculars, amb façana planta però de planta circular). Aquest tipus de barraques sempre mostren una planta interior també circular.

La pedra utilitzada, sempre local, sense desbastar excepte en els muntants i les llindes de les portes, sol ser petita o de mida mitjana. Disposen d'una sola obertura consistent en un accés rectangular allindat o amb un fals arc, originàriament sense porta. L'orientació de la seva entrada és, majoritàriament, cap a migdia, però també n'hi ha d'orientades cap als diversos punts cardinals, en funció del relleu on es troba la barraca. Solen disposar d'una fornícula utilitzada com a armari. S'ha documentat la presència de restes de paravents, també de pedra seca, al costat de les portes d'algunes de les barraques. També es detecten, en alguns casos, restes de contraforts, de bancs de pedra (tant a l'interior com a l'exterior) i petits dipòsits per recollir l'aigua de pluja o per preparar els sulfats per la vinya.

La funció bàsica d'aquestes petites construccions era la de donar refugi al pagès en cas de tempesta, fred, calor, vent, etc. en uns temps on els trajectes del poble al camp es feien a peu o en mula i per tant no es podia anar a descansar ni a dinar a casa, sinó que quan era època de feina al camp el pagès es passava tot el dia a les seves terres, de sol a sol. D'entre les funcions secundàries d'aquestes construccions hem de destacar la de magatzem d'eines, com a marges de contenció, per delimitar parcel·les, etc.

Història

Els municipis situats al sud de la Conca d'Òdena, ja tocant amb les comarques penedesenques, com és el cas de Carme, són especialment rics en construccions de pedra seca associades a la producció agrícola: sobretot barraques de les antigues plantacions de vinya, conreu que abans de la crisi de la fil·loxera dels anys 80 del segle XIX omplia el paisatge avui boscós del terme municipal.

Pel que fa a la tècnica constructiva de la pedra seca és d'origen ancestral (ja documentada al període megalític) i s'ha transmès de generació en generació durant segles fins pràcticament als nostres dies. El gran apogeu de construcció de barraques a Catalunya està associat amb el període de màxima expansió de la vinya deguda al creixement demogràfic al segle XVIII.

Les construccions en sec són pròpies de terrenys amb gran quantitat de pedres. Bastir una barraca no era tan senzill com pot semblar a primera vista. Primerament, calia desbrossar el camp, netejar la superfície escollida d'arbres, matolls i tota mena d'obstacles vegetals que es guardaven per fer-ne llenya o bé s'eliminaven per cremar-los tot seguit. Després calia llaurar el terreny per estovar-lo i remoure'l, a fi de fer aflorar el rocam subjacent (roca mare) a la superfície i en acabat despedregar-lo, amuntegant les pedres en un racó perquè no fossin una nosa. A partir d'aquesta primera fase, quan ja es tenia el material amuntegat, podien començar bé a construir parets que delimitessin les finques, marges per salvar els desnivells del terreny, cisternes per recollir l'aigua, paravents per protegir-se de l'aire, barraques per aixoplugar-s'hi, descansar o guardar-hi el menjar i les eines, o simplement, munts de pedra sobrera (clapers) perfectament apilada. La pedra s'anava a buscar als clapers amb sàrries, on cabien quatre o cinc pedres i es transportava fins al lloc de la construcció.

Els constructors podien ser artesans especialitzats, picapedrers que s'hi dedicaven a temps total o parcial per completar els seus ingressos. Alguns d'aquests especialistes se'ls coneixia com a roters a Menorca, cerdans (gent de la Cerdanya) al Bages i segarretes (gent de la Segarra) o barracaires al Garraf i comarques tarragonines. Però, també creiem que el constructor de les barraques era el mateix pagès que, ignorant la plomada o l'escaire, s'atrevia a aixecar la seva pròpia barraca i la feia d'acord amb les seves possibilitats i necessitats. Malauradament, de barracaires avui en dia no en queda cap a la comarca, i la informació ens ha arribat per mediació d'algun pagès que recordava haver-ho sentit explicar als seus avantpassats.

La preocupació per la conservació del patrimoni construït amb la tècnica de la pedra seca amb el temps s'està estenent entre els estudiosos i els professionals de Catalunya. D'aquesta conscienciació va néixer l'any 2004 la "Declaració de Torroella de Montgrí per a la defensa del patrimoni cultural de la pedra en sec", les adhesions a la qual no han parat de créixer des de llavors.

Bibliografia

ARTIGAS, Ramon; CAMPS, Andreu; PASCUAL, Josep (2003): Barraques de pedra seca de Sitges i del Garraf. Ajuntament de Sitges.

ENRICH, Francesca; MIRET, Teresa; VICH, Ignasi (2006): Pedra seca a l'Anoia: Carme, Orpí, La Pobla de Claramunt, La Torre de Claramunt, Ajuntament de La Pobla de Claramunt.

RIPOLL, Ramon (Dir.) (2010): La pedra seca. Evolució, arquitectura i restauració, Brau Edicions, Figueres.

SOLER, Josep (1994): Les barraques de vinya. Les construccions de pedra seca a la comarca del Bages. Quaderns, 9. Centre d'Estudis del Bages, Manresa.

